

Grębecka, Wanda

Zygmunt Gloger - badacz przeszłości ziemi ojczystej (sesja w Łomży, 25-26 V 1974)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/4, 779-780

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dzenie faktu, że „król jest nagi”. I dlatego tylko ci nieliczni sprawiedliwi nie zasłużą na wzgardliwe pytanie, jakim Brecht zakończył jeden ze swoich wierszy:

„Kiedys nie będą mówić: «To były ponure czasy»,
ale zapytają: «Dlaczego milczeli ich poeci?»”

Sam będąc ofiarą faszyzacji myślenia, w sztuce o księżniczce Turandot przypomniał Brecht starą prawdę, że to, co dziś wyklina się jako herezję, już jutro może okazać się prawdą.

ZYGMUNT GLOGER — BADACZ PRZESZŁOŚCI ZIEMI OJCZYSTEJ
(SESJA W ŁOMŻY, 25—26 V 1974)

W dniach 25—26 V 1974 r. odbyła się w Łomży sesja naukowa *Zygmunt Gloger — badacz przeszłości ziemi ojczyściej*, przygotowana przez kilka instytucji naukowych i społecznych w Łomży przy współpracy Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.

Spotkanie to poświęcone ocenie dorobku naukowego Zygmunta Glogera odbywało się w ramach obchodów Święta Kultury Staropolskiej w Łomży. Obrady Sesji otworzył naczelnik powiatu w Łomży, mgr M. Bachanowicz, który przypomniał, że Z. Gloger żył i działał przez większą część życia na terenie ziemi łomżyńskiej i był jednym z wybitniejszych uczonych wywodzących się z tego regionu. Do jego dorobku nawiązują współcześnie działacze ziemi łomżyńskiej.

Naukowa część Sesji odbywała się pod przewodnictwem prof. A. Kutrzeby-Pojnarowej. Sesja obejmowała 10 referatów oceniających wszystkie aspekty twórczości autora *Encyklopedii staropolskiej*. Pierwszy referat *Zasługi Zygmunta Glogera dla etnografii* wygłosiła prof. Anna Kutrzeba-Pojnarowa. Autorka zwróciła uwagę, iż Z. Gloger uważany jest głównie za etnografa, a pojęcie to w okresie, w którym żył, oznaczało przede wszystkim opis z autopsji kultury ludowej we wszystkich jej przejawach. Z. Gloger był wybitnym znawcą i kolekcjonerem tak zwanych starożytności polskich oraz niestrudżonym podróżnikiem po kraju, szczególnie po Mazowszu. Następnie rozważała, jakie jest miejsce Glogera w rozwoju polskiej etnografii od okresu romantyzmu aż po współczesność i doszła do wniosku, że długoletnia działalność tego badacza dobrze odzwierciedla ewolucję ówczesnej polskiej etnografii, mającej na celu wzbogacenie historii narodu o znajomość jej najbardziej rodzimej, „nie skażonej” cywilizacją i obcymi wpływami kultury — kultury ludowej. Gloger w tym nurcie rozwoju etnografii pozostaje dla współczesnego badacza wybitnym dokumentalistą, którego prace, rzetelnie osadzone w czasie i przestrzeni, stanowią dzisiaj źródło wiadomości o dawnej, bogatszej niż obecnie kulturze wsi polskiej epoki przedindustrialnej.

Dr A. Dobroński z filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku zajął się w referacie dorobkiem Zygmunta Glogera jako historyka. Referent przeanalizował publikacje Z. Glogera, które stanowią niewątpliwie ważny dorobek nauk historycznych. Do najważniejszych zaliczył *Encyklopedię staropolską*. Zdaniem jego Gloger był wszechstronnym i płodnym historykiem, niesłusznie pomijanym przez polską historiografię.

Mgr Aleksander Antoniuk z Muzeum Okręgowego w Białymstoku w referacie *Zygmunt Gloger jako kolekcjoner* scharakteryzował zbiory Glogera, ich wartość dokumentacyjną i muzealną jako warsztatu pracy dla wielu współczesnych mu badaczy. Następnie poinformował o losach zbiorów Glogera.

Ważny w życiu Glogera okres pobytu w Krakowie, gdzie studiował i gdzie nawiązał wiele kontaktów naukowych, przedstawiła dr Renata Żurkowska z Biblioteki PAN w Krakowie. Gloger znalazł się w tym centrum kulturalnym Polski po odbyciu studiów w Szkole Głównej w Warszawie. Pozwoliło mu to od razu nawiązać kontakt ze światem naukowym, a także pogłębić studia historyczne. Był on już

autorem kilku artykułów z zakresu etnografii oraz miał znaczną bibliotekę i zbiory, a także określone zamierzenia wydawnicze. W Krakowie Gloger poznał Oskara Kolberga, który wprowadził go w środowisko uczonych krakowskich. Autorka szczegółowo omówiła działalność Glogera w Krakowie, jego współpracę z Towarzystwem Naukowym Krakowskim, a szczególnie z Komisją Historyczną i Językową oraz z Akademią Umiejętności.

Kolejny referat dr Teresy Komorowskiej naświetlił zasługi Glogera w dziedzinie badań nad folklorem. Następni dwaj prelegenci zajęli się zagadnieniami problematyki geograficznej w twórczości Zygmunta Glogera. Mgr Wiesława Werner (Zakład Historii Nauki i Techniki PAN) przedstawiła badania kraju w okresie przedglogerowskim. Zapoznała ona zebranych z dorobkiem polskiej myśli geograficznej i fizjograficznej od czasów Komisji Edukacji Narodowej do lat trzydziestych wieku XIX, a tym samym pokazała ten zakres znajomości kraju, do jakiego mógł nawiązać autor *Encyklopedii staropolskiej*. Doc. Józef Babicz z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN zwrócił uwagę na ważny geograficzny aspekt wszystkich prac Glogera, dla którego każde zjawisko z zakresu etnografii czy archeologii polskiej ma swój wymiar nie tylko historyczny, ale i przestrzenny. Liczne podróże Glogera przyniosły plon w postaci opisu wielu krain. Referent stwierdził, że Z. Gloger zasłużył się przede wszystkim w dwóch dziedzinach: geografii historycznej oraz w dziedzinie krajoznawstwa.

Referaty omawiające dorobek Glogera zostały uzupełnione przez kilka wypowiedzi. Odczytany szkic prof. Jerzego Wiśniewskiego przedstawił stan badań nad genealogią i historią rodziny Glogerów w Polsce, a dr Jadwiga Chludzińska-Swiątecka omówiła dorobek działającego na terenie ziemi łomżyńskiej Zespołu Gwaroznawczego i dalsze jego zamierzenia badawcze.

Miłym akcentem Sesji był esej pani Hanny Muszyńskiej-Hoffmanowej, która, jako autorka powieści o rodzinie Glogerów, podzieliła się swoimi doświadczeniami zebranymi w okresie pisania książki, a szczególnie z zaskakującą dla niej znajomością zarówno postaci, jak i dzieła Zygmunta Glogera wśród młodzieży regionu białostockiego.

W dyskusji podkreślono wszechstronność Glogera, co zdaniem dyskutantów umożliwiło mu opracowanie monumentalnej *Encyklopedii staropolskiej*. Podjęto ponadto problem krytycznego wydania prac Glogera, a także wskazano na konieczność dalszych badań nad jego biografią.

W podsumowaniu obrad podkreślono, że Sesja, będąca już trzecią zorganizowaną w ostatnich latach w Łomży, stanowi istotny wkład w życie kulturalne tego miasta.

Uzupełnieniem sesji były wystawy w Powiatowym Domu Kultury, a mianowicie: *Zygmunt Gloger, Łomża w dokumentach i książkach* oraz *Prace Zespołu Gwaroznawczego*. W dniu 26 maja odbyła się wycieczka do miejsc związanych z życiem i pracą Z. Glogera (Jeżewo, Tykocin i inne).

Wanda Grębecka

KRONIKA KRAJOWA

SESJA Z OKAZJI 500-LECIA DRUKARSTWA W POLSCE

W dniach 6—10 maja 1974 r. odbyła się w Warszawie i Krakowie, zorganizowana przez Bibliotekę Narodową i Bibliotekę Jagiellońską, międzynarodowa sesja naukowa z okazji 500-lecia narodzin sztuki drukarskiej w Polsce. Poświęcona ona